VILNIUS. Treciadienis 1929 m. Gegužio men. 1 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ — 10 (41)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.

EINA DU KARTUS Į MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai.
Atskiras numeris 20 sk.

Darbo žmonių šventė.

Kasmet, sudaužius gamtai žiemos vergiją, metus darbą įmonese, išsilieja į gatves pasauline darbo armija, kad švęsti savo šventę — Gegužes Pirmąją. Ir taip jau nuo 1889 metų, kada Gegužes Pirmoji buvo pirmą kartą švenčiama kaipo darbo žmonių švente. Nuo to laiko socialistinis darbininkų judejimas ant tiek išsiplete visam pasauly, kad šiandien Gegužes Pirmoji yra jau tarptautine darbo žmonių švente, rodanti tarptautinį darbininkijos solidarumą siekiant bendrų ir galutinų idealų. Tie gi galutinieji tarptautines darbo armijos idealai—**išsivadavimas iš kapitalo vergijos.** Ir darbininkija, kuri kasdien auga į jėgas, kasmet su revoliuciniu pavasariu išeidama į viešąją gyvenimo gatvę primena pasauliui, kad kaip gamta sudaužo žiemos vergiją, lygiai taip pat ir darbininkija sustiprejusi savo jegose ir sujungusi apie savo kovos veliavą visas darbo rankas — sudaužys kapitalo vergiją ir sukurs naują, solidarų gyvenimą, kuris išgelbės žmoniją iš tos pražuties, į kurią ją nuolat stumia kapitalo vergija, keldama tarp atskirų tautų neapykantą ir pragaištingus karus. Tuos visus barbariškus kapitalistines santvarkos reiškinius prašalins tik darbininkija sukurdama naują socialistinį gyvenimą ir naujas sugyvenimo formas.

Be tų galutinų idealų, kuriuos prieš viso pasaulio darbininkiją pastate istorija — darbininkijos mases turi dar ir tokių tikslų, kurių atsiekimas yra butinas siekiant nenuilstamoj kovoj galutinų idealų,

Po pasauliniam karui, pakelus fašistinei reakcijai galvą tarptautiniu maštabu ir pradejus kovą prieš elementariškiausias darbininkų teises, kurios su dideliu vargu lig tol buvo iškovotos—darbininkija turi stoti kovon, kad apginti savo minimalius laimejimus, o kartu apginti ir tą politinę santvarką, kurioj darbininkija gali laisviau organizuotis ir ruoštis galutinai kovai. Be to, sustiprejęs paskutiniu laikų kapitalizmas, kuris po karui buvo pašlijęs, vel pradejo grąsinti pasauliniu karu. Todel Socialistinis Darbininkų Internacionalas, per šių metų Gegužes Pirmąją iškele obalsius: **kovon prieš imperializmą, kovon už demokratiją ir socializmą.** Tuos obalsius įrašę į savo kovos veliavą švenčia viso pasaulio darbininkai šiemet Gegužes Pirmąją, demonstruodami prieš **kruvinąjį fašizmą ir imperializmą.**

Musų krašto darbo masems, kaip ir visuomet, netenka ir šiemet viešai švęsti Gegužes Pirmąją. Kruvina fašistine reakcija, kuri jau treti metai, kaip veda kova su plačiomis darbo masemis—neleidžia ir šiemet daryti demonstracijų, viešų susirinkimų, paskaitų. Ginkluota fašistine policija ir žvalgyba tą dieną sustiprino dar labiau savo terorą prieš plačias darbo mases, kad laikyti jas sukaustčius fašistines vergijos retežiais. Todel Gegužes Pirmąją, Lietuvos darbininkija tegali tik mintyse švęsti kartu su tarptautinemis darbo masemis. Bet ta diena, nors ir taip privalo buti švenčiama! Be to, ta diena privalo mumyse sukelti pasiryžimą ir ištvermę kovoje!

Ją minedami pasisakykime sau kiekvienas: **gana lietuviško lepšišsumo! Gana buti fašistų vergais! Stokime visi kaip vienas kovon ir galų gale išsivaduokime iš tos pekliškos vergijos, kurioje jau treti metai tunome!**

Tas bendras, Lietuvos darbo masių tos dienos tikslas—lai suriša visus bendru pasiryžimu juo greitesniam atsiekimui savo tikslo. Juo il-

giau mes skausime ir delsime kovą — juo sunkesnis bus išsivadavimas iš fašistines vergijos. Todel Gegužes Pirmoji lai bus Lietuvos liaudžiai paraginimu kovai prieš fašistinę vergiją. Lai Lietuvos darbo mases parodo visam darbininkiškam pasauliui, kad ir jos bendroj kovoj prieš fašistinę ir kapitalistinę vergiją, neatsilieka nuo tarptautines darbo armijos, kad ir jos gali sudaužyti joms uždetus fašistines vergijos retežius ir iškovoti sau laisvą ir žmonišką gyvenimą.

Dar apie fašistinių tiranų kovą prieš socialdemokratiją.

1. Įžangos vietoj.

„Pirmyn“ 9 Nr., visoj eilej straipsnių buvo plačiai nušviesta, balandžio pradžioj pradeta fašistinių tiranų ataka prieš Lietuvos socialdemokratiją, o kartu ir prieš antifašistinį revoliuciniai-demokratišką darbo liaudies judejimą. Atrodytų, kad daugiau tuo reikalu nebutų kas rašyti. Bet paskutinių dienų lietuviška spauda ir atejusios žinios iš N. Lietuvos dave tiek daug medžiagos, nušviečiančios fašistinių „tautos vadų“ ir tautiškos žvalgybos krokodilišką taktiką kovoj su socialdemokratija ir antifašistiniu liaudies judejimu, kad teisybes deliai skaitome už pareigą demaskuoti „tautos vadus“ ir dar kartą parodyti plačioms Lietuvos masems jų tikrąjį veidą, kuris yra veidu tipiškų politinių krokodilų, grynai „tautiškai“ kovojančių su savo politiniais ir idejiniais priešais.

2. Mitas ir tikrenybe.

Fašistiniai tiranai, pradeję balandžio pradžioje ataką prieš Lietuvos socialdemokratiją tikslu ją sunaikinti — savo spaudoj sukure apie ją tiesiog sensacingą mitą. Tą mitą fašistiniai žurnalistai jungtinemis jegomis kure daugiau negu savaitę, pašvęsdami tam reikalui kiekvieną vedamąjį „Lietuvos Aido“ straipsnį. Kuomet gerai apmokamų fašistinių žurnalistų jegos išseko ir kuomet toks galingas fašistiniame režime įrankis, kaip doleris, nepajege pas fašistinius žurnalistus išjudinti kurybinių jegų, kad toliau loti prieš socialdemokratiją — tuomet „tautos vadai“ inspiravo savo vidaus reikalų ministerį, rusišką žandarą Musteikį, kad jis tą kolektyvinį mitą užbaigtų. Musteikis, pasikvietęs pas save spaudos atstovus balandžio 11 d. padare jiems pareiškimą, apie vadinamų „plečkaitininkų likvidavimą Lietuvoj“. (Jis padare pareiškimą „raštu“, *nors pats lietuviškai rašyti ir nemoka)* Tuomi ir buvo baigtas fašistų mitas apie socialdemokratiją, kurio turinys sekantis: LSDP C K-tas savo bute ir redakcijoj padare laikraščio „Pirmyn“ sandelį, ir per savo agentus aprupindavo tuo laikraščiu visuomenę. Be to, LSDP C K-to reikalų vedejas Galinis su savo pagelbininkais studentais žaizdrininkais dirbo priešvalstybinį darbą kariuomeneje, darbininkuose; siuntinejo slaptus kurjerius pas Vilniuj gyvenančius emigrantus, nuo kurių gaudavo pinigų ir t. t. Kadangi emigrantai yra „tevynes išdavikai“ — tai ir tie, kurie palaiko su jais „ryšius“ irgi yra „tevynes išdavikai“ ir todel juos kišti kalejiman ir atiduoti *„nešališkam“* valstybes teismui. Tuo pabaige fašistai savo mitą, sukišdami kalejiman virš 100 socialdemokratų ir kaip „Lietuvos Aido“ 86 Nr. praneša, persiųsdami jų bylą „nešališkam valstybes teismui“.

Tikrenybej tas sensacingas fašistų mitas atrodo kitaip. Del paskutinių įvykių Kaune ir provincijoj mums rašo vienas pilietis sekančiai:

„...Balandžio m 5 d. užeinu į restoraną N. vakarieniauti. Vakarieniaujant išgirdau, kad atskirame kambarely už durų skamba „valstybines“ buteliai ir eina didžiausios aliarmas del paskutinių areštų socialdemokratų tarpe: Paslinkau arčiau kambario durų ir girdžiu, kaip vienas tipas giriasi: „Velykų pirmą dieną vakare pasiemem su Juozu po gerą pundą „Pirmyn“ ir pildydami musų viršininko įsakymą nuėjom į „Socialdemokrato“ redakciją. Redakcijos durys buvo užrakintos ir aplink nieko nesimate. Tai mes emem ir sukišom literaturos vieną pundą į prieškambary stovinčią dežę, o kitą paslepiem koridoriaus kampe. Paskui apie tai pranešem viršininkui. Jis mus pagyre ir sako: jei nusiseks viskas — tai paušim O kai ant rytojaus nuejom daryti kratos — tai mudu su Juozu tuoj radom pasleptą literaturą ir nugabenom į redakciją, kur kiti jau dare kratą. Pamatę „Pirmyn“ esdekiokai taip nusigando, kad Galinis net drebeti pradejo. Gi Petras pradejo klausti:

— Ką tai reiškia? Iš kur gaunate plečkaitininkų literaturą?

Galinis tik drebejo ir teisinosi, kad jis nieko nežinąs. Bet tas nieko negelbejo ir tuoj visus arestavom, kiek tik ten buvo jų susirinkę.

Po to, tas pats tipas susuko:

— Tegyvuoja Voldemaras. Išgersim už jo sveikatą.

Po kiek laiko nusigerę tipai vel pradejo kalbeti apie savo planus. Kitas, kaž koks pradejo šnabždeti:

— Dar reiks taip padaryti su krikščionims demokratais. Viršininkas sake, kad jiems ir reikes pakišti kur nors „Tautos Sargo“, o paskui užklupti. Bet kol kas su tuo nesutinkąs p. Voldemaras, nes jis mano, kad gal kaip nors privers krikščionis pereiti iš opozicijos ir remti dabartinę vyriausybę. Bet jei nieko neišeis — tai tuomet, sako, ir jiems reiks kokiu nors budu nuleisti kraujas.

Vel pasigirdo raginimas gerti už savo viršininko p. Statkaus sveikatą. Po to kalbą nukreipe į savo asmeniškus reikalus. Man buvo įdomu sužinoti, kas per tipai tame kambary ulioja. Todel prisejo laukti iki 11 v. vakaro, kuomet iš kambario išejo keturi nusigerę tipai, iš kurių pažinau žvalgybininkus Prušakevičių ir stud. Kalvaitį. Kitų dviejų nepažinau“.

Toliau tas pat pilietis rašo:

„...Apie slaptą kurjerį nieko tikro nesužinojau. Vieni kalba Kaune, kad J. Plečkaitis iš tiesų siunte kurjerį su laišku C. K-tui. Kiti tvirtina, kad tai ne tiesa. Bet kaip iš tiesų yra — nežinia. Bet įdomus sekantis dalykas. Artimos faš stams sferos pasakoja, kad kuomet tautininkai pakele del areštų triukšmą spaudoj ir kuomet kratos Kaune kaltinamos medžiagos nedavusios — tuomet jų žvalgyba pradejo čiupti ir kankinti socialdemokratus provincijoj Bet matomai, kad ten irgi nerado medžiagos, galinčios duoti pagrindą bylos sudarymui. Be to, kai „Socialdemokrato“ 15 Nr. patalpino LSDP C K to pranešimą del areštų, kur pažymejo, kad policija nerado „Pirmyn“, „Socialdemokrato“ redakcijos bute, bet jo prieškambary ir koridoriuj — tada žvalgyba bijodama, kad jos provokacija neiškiltų aikšten, kreipesi į Musteikį. Ir Musteikis, kaipo vidaus reikalų ministeris tuoj pasikviete spaudos atstovus, kad savo ministerisku autoritetu per spaudą įtikinti visuomenę del socialdemokratų nusikaltimo ir tuomi pridengti aiškejančią žvalgybos provokaciją“.

Taip tai atrodo tikrenybeje sensacingas fašistų mitas, kurį jie sukure puldami socialdemokratiją. Iš čia skelbiamų ištraukų iš laiško, aiskiai matosi ligkol daeina fašistų provokacija. Bet jei redakcijai, ir ne

butų prisiųstas čia skelbiamas laiškas — tai ir be to yra aiški fašistų provokacija kovoj prieš socialdemokratiją.

3. Deržimordos Musteikio pareiškimas.

Toje visoje fašistines žvalgybos is anksto suruoštoj provokacijoj itin charakteringu darosi Musteikio pareiškimas. Skaitant tą pareiškimą spaudos atstovams, savaime kyla klausimas kuriam tikslui Musteikis tai padare? Juk jeigu jau žvalgyba viską suseke, viską nustatė, o „Liet Aidas“, bent keliuose savo vedamuose straipsniuose tą „herojišką“ žvalgybos darbą aprašė ai ir užteko medžiagos bylos sudarymui. Bet čia ir iškilo visa fašistų provokacija. Kai po visų areštu LSDP C K tas, „Socialdemokrato“ 15 Nr., pareiškė visuomenes žiniai, kad pačios žvalgybos agentų pasakymu „Pirmyn“ rastas tik redakcijos prieškambary ir koridoriuj— tuomet fasistai išsigando ir „Lietuvos Aido“ 84 Nr. vedamajam raso, kad LSDP C K-tas savo pranešime klysta ir meluoja, nes netaip raso apie kratą, kaip žvalgybai noretusi. Čia ir iškilo reikalas, kad budeliškos žvalgybos provokaciją pridengtų Musteikis savo „autoritetu“. Nors pats Musteikis yra nemenkesnis provokatorius ir gerai išsispecializavęs šuva toje srity tarnaudamas rusų žandarmerijoj, bet vis delto, kuomet tas žandaras nesioja nors ir fašistinio ministerio vardą — tai jo pareiškimas įgauna visuomenės akyse jau lyg ir teisingo pareiškimo pobudį. Ir žinoma, kaipo su tokio „autoriteto“ žodžiais pridengusiais aisklą žvalgybos provokaciją — turi skaitytis krašte tiek užsieny. Štai kuriuo tikslu, žandaras Musteikis padare pranesimą spaudos atstovams. Savaime suprantama, kad po to pranešimo „Socialdemokratas“ už tai, kad paraše jog žvalgyba pati pasake radusi „Pirmyn“ prieškambary ir koridoriuj — tapo patrauktas fašistinio teismo atsakomybėn. Bet čia vel kyla klausimas, kodel fašistine cenzura, kuri apie tai žinojo, neišbrauke tų žodžių is LSDP C K-to pranešimo? Ar bereikia į tą klausimą atsakymo. Juk ir kvailam matosi fašistinės provokacijos siulai.

Kas liečia žandaro Musteikio pareiškimą — tai metasi į akis kai kurios to šlykštaus pareiškimo vietos.

Balandžio 3 d. „Elta“ savo komunikate praneše, kad arestams socialdemokratų tarpe dave pagrindo siųstas iš Vilnius J. Plečkaičio kurjeris su laišku C. K-tui. Žandaras Musteikis apie tą kurjerį savo pareiškime visai nekalba, bet sako, kad V. Galinis siunte kurjerį pas emigrantus su šifruotu laišku. Gi kas liečia arestus tai žvalgybai balandžio 2 d. kas tai pranešė, „kad į socialdemokratų centrą yra atgabentas eilinis transportas plečkaitininkų laikraščio „Pirmyn“. Vadovaujantis tuo ir buvo padaryta krata...“

Kad balandžio 3 d. „Elta“ paleido į pasaulį žvalgybos komunikatą — del to nėra dviejų nuomonių. Bet sugretinus tą „Eltos“ komunikatą su žandaro Musteikio pareiškimu kyla klausimas: kas meluoja? *Žvalgyba per „Eltą“ ar žandaras Musteikis?* Ir be to, jei jau žvalgyba buvo nustačiusi, kaip Musteikis sako, santykius LSDP C K-to su emigrantais ir jei balandžio 2 d. buvo atgabentas eilinis t. y. ne pirmas literaturos transportas, — tai kodel žvalgyba ankščiau nedare kratos ir areštų?

Mes esame daugiau negu tikri, kad tie visi ponai ruoše tą provokaciją ne galutinai susitarę ir todel jie taip aiškiai meluoja. Meluoja kaip tikri fašistai. O jeigu jie tos provokacijos nedare ankščiau — tai tik todel, kad jautėsi stipriau ant kojų. Gi kasdien sunkėjanti ekonominė Lietuvos padetis ir auganti pusbadžių masių nepasitenkinimas, buvo tos priežastys, kurios privertė fašistinius krokodilus pakelti riksmą, kad tuomi atkreipti visuomenės akis nuo katastrofingos krašto padetis ir išgelbeti savo kailį, kišant kalėjiman simtus naujų fašistinio teroro ir jų krokodiliškos politikos aukų.

4. Tarp fašizmo ir demokratijos.

Toks reiškinys, kaip paskutine, *provokacine* fašistų ataka prieš Lietuvos socialdemokratiją, parodo ant kiek yra susmukęs musų krasto politinis ir visuomeninis gyvenimas, jeigu jame galimos tokios šlykščios provokacijos. Mus ne kiek nestebina fašistinis lageris su savo spauda ir elgesiais, nes tą lagerį sudaro paskutines, lietuviskos visuomenes, atmatos, be jokios etikos ir morales. Tos atmatos už dolerį padarys viską. Toks jau jų amatas. Be to, musų nestebina ir tokių „herojų“ supuvimas, kaip federantai, kurie savo organe taipos loja prieš socialdemokratiją, girdami fašistines provokacijas, tikslu įgauti pas fašistus malones ir išveduoti savo „generolus“ Ambrozaitį su Jočiu iš Varnių. Čia viskas tvarkoj. Tokiems ponams, juo didesne politinio ir visuomeninio gyvenimo bala, juo jiems geriau toje baloje taskytis. Jei prie tos surugusios balos pri kirsimo ir klerikališko fasizmo atstovus su „Rytu“ priešaky — tai taipos bus viskas tvarkoj, nors to sparno politiniai čigonai nuduoda šiandien opozicijoj esą ir nors jų bendraminčiai draugai su p. p. Gabriu ir Krupavičium priešaky, Šveicarijoj leidžia slaptai į Lietuvą gabenama „priešfašistinį“ laikraštuką „Tautos Sargas“, kuriame irgi asaroja del liudnos, dabartines Lietuvos padeties. Visa tai tie politiniai čigonai gali daryti, nes tokios chameleoniškos taktikos jie laikosi jau ne nuo siandien, by tik atsiekti savo tiksla. Taigi visai naturalu, kad „Rytas“ fašistų inspiruojamas, nors ir nevisuomet, drįsta loti ant socialdemokratų ir girti fašistų provokacijas, bet jis noredamas visiems įtikti — iš keblios padeties issisuko federantiškai-fašistinio „Darbininko“ straipsnius be komentarų persispauzdindams. Reikejo nors ir tai padaryti, nes jų žmones sedi aukštose valdžios įstaigose, be to jų šulas kun. Olšauskas už žmogžudystę pakliuvo kalėjiman. Toks pat likimas gali sulaukti buvusio ministerio Petrulio ir lašinių bylos „herojų“, jeigu šiokiu ar tokiu budu nepritarti krokodiliškai fašistinių „tautos vadų“politikai. Taigi ir čia suprantama, kad „Ryto“ hameleoniški politikai su aiškiu išskaičiavimu, persispausdino savo organo 83 Nr., žemiau by kokios kritikos stovintį straipsnelį, pries socialdemokratus iš *„Darbininko“*.

Bet mus dalinai stebina, kad į tą susmukusią fašistinę balą nudardejo ir taip vadinamo liberališkai-demokratinio Lietuvos visuomenes sparno vadai su „Lietuvos Žiniomis“ priešaky. Ne musų dalykas mokinti to ar kito laikraščio redakciją, ką ji turi tais ar kitais politinio gyvenimo klausimais rasyti ir kaip rašyti. Bet mes turime pilną teisę, išeinant iš savo principinio nusistatymo, nusviesti plačioms masems vedamą to ar kito laikraščio politiką ir ją kritikuoti. Šiuo atveju tai norime padaryti su „Lietuvos Žiniomis“, kurios visur save reklamuoja vienintelių progresyves ir demokratines mintles dienraščiu Lietuvoj.

Tas „progresyves ir demokratines“ minties dienrastis, po gruodžio perversmo atsidure itin kėblioj padety. Kuomet jo priešaky atsistojo p. Pr. Dailyde— ant rytojaus po gruodžio smurto parasęs Smetonai atgailos laišką tikslu pasilikti gerai apmokamu a. a. „Lietuvos“ redaktorium — „Lietuvos Žinios“, kaip ir didžioji liaudininkų vadų dauguma pasijuto tarp *fašizmo ir demokratijos.* Iš tos padeties tegalejo buti tik *viena išeitis: pasirinkti fašizmą ar demokratiją.* Ir tie, kurie iš liaudininkų vadų tarpo pasirinko demokratiją ir stojo kovon su fasizmu, kaip dr. Pajaujis, bematant savo draugų išprovokuoti atsidure kalėjime.

Tie gi, kurie pasirinko fašizmą ir stojo atviron kovon prieš demokratiją, kaip Papečkys, Škirpa ir kiti — tuoj buvo apkabinėti ordenais ir pasodinti į šiltas fašistines vietas. Prieš likusiųjų vadų dalį buvo tokios pat perspektyvos ir todel jie pradejo galvoti: *kas daryti?* Kai jiems taip begalvojant pradejo nerimti jų revoliucinei-demokratines mases, pasiryžusios vers.i fašizmą, eme siuntinėti savo vadams del jų pasyvumo protestus— tuomet „vadai" su saliamoniška išmintimi išsisuko iš susidariusios padeties surasdami dar vieną *išeitį*. Butent: *nutare likti kaboti tarp fašizmo ir demokratijos*. Tokios padeties išlaikymui lygsvaroj jie dabar, kaip šlubuojanti laikrodžio švytuokle ir supasi iš vienos pusės į kitą. Šlubuojanti todel, kad ta liaudininkiškų vadų laikrodžio švytuokle krypsta daugiau fasizman negu demokratijon. Tai lengvai galima pastebėti iš „Liet. Žinių", kurios yra vadų nusistatymo ryškiausia išraiška. Kai „Liet. Žinioms" tenka išsitarti kokiu nors svarbesniu vidaus ar užsienio politikos klausimu—tuoj laikrodžio švytuokle ir pradeda šlubuoti... Gi „Lietuvos Žinių" žurnalistai priešaky su p. Pr. Dailyde mala, suka ir nieko aiškaus nepasako, kai jiems reikia kalbeti del „tautos vadų" šunybių. Kai jie kalba tokiais atvėjais del „tautos vadų" šunybių — tai jų kalbos tonas niekuomet nesiskiria nuo kauniškio „Lietuvos viešbucio" šveicoriaus tono, kuomet pastarasis kalba su p. Voldemaru ir p. Kurmyte ar su kita kokia norins porele is aukštesnių diplomatinių ir artistinių sferų. atvykusių viešbutin uliuoti. Bet kai „tautos vadams" reikia, kad „Lietuvos Žinios" *ad fašistų gloriam* pasisakytų kokiu nors politiniu klausimu ir fašistų prispaustos pasmerktų fašistams nepageidaujamus reiškinius — tuomet „Liet. Žinių" žurnalistų tonas nuo šveicoriaus kalbos tono pakyla ligi profesoriško *ex catedra tono*. Tokiais atvėjais jie kalba su didžiausia profesoriška erudicija, sutraukdami argumentus iš viso pasaulio, kad pasmerkti tai, ką fašistai liepia smerkti. Tai mes mateme po Taurages įvykių ir Rygos kongreso. Tai mes itin ryškiai matome siandien, kai fašistai savo spaudoj pradeję provokacinę ataką prieš Lietuvos socialdemokratiją, pradejo ieškoti talkininkų opozicijoj „Liet. Žinių" žurnalistai pirmieji pasiskubino talkon fašistiniam „Lietuvos Aidui" ir savo organo 83 Nr. patalpino vadamąjį: „Del demokratijos kovos būdų", už ką juos fašistai net viešai pagyre statydami dargi pavyzdžiu krikščioniškam „Rytui".

Tame itin charakteringame straipsny svyruokliškai liaudininkų vadų, kabančių tarp fasizmo ir demokratijos, psichologijai—skaitomas Lietuvos darbo liaudžiai morališkas pamokslas, kaip ji privalo kovoti už demokratiją ir kartu užgiriama fašistines žvalgybos provokacija prieš socialdemokratus. Tiesa, ta žvalgybos provokacija užgiriama ne visai atvirai, bet ant tiek aiškiai, kad kiekvienas nuodugniai tą straipsnį skaitęs tai galejo pastebeti.

Kokius budus liaudininkų vadai skaito galimais kovoj už demokratiją? Gi pasmerkdami by kokią išorę, svetimą pagalbą, jie sako: „...liaudies išsivadavimas gali buti sekmingai atliktas tik jos pačios pastangomis". Taip ponai liaudininkų vadai! Jus tokią Ameriką atradot tik dabar, o mes apie tai jau žinojome nuo to laiko, kai pradejom kovą. Kovą pradeję visur pabrėždavom ir dabar pabežiame, kad *darbo mases išimtinai savo jegomis gali išsivaduoti iš visokios jas slegiančios vergijos*. Bet skirtumas tarp socialdemokratijos, tarp kovoj įsipinusių valstiečių liaudininkų masių ir tamstų yra tas, kad tamstos apie tą išsivadavimą tik svajojate ir kalbate „dla prostoj narod", o mes visomis jegomis ruošiames prie to išsivadavimo ragindami liaudį stoti į kovos barikadas, atvertis ginklo ir vyti lauk fašistinius okupantus. Tame ir yra visas skirtumas.

Kas gi liečia svetimą durtuvų ir pinigų pagalbą— tai ponai „L. Žinių" žurnalistai, galite tuos „argumentus" ramiai kartoti su fasistine žvalgybą kartu. Tie argumentai nera nauji darbo masių kovos už išsivadavimą istorijoj. Visur ir visuomet, kai tik revoliucinis masių bruzdejimas is nepasitenkinimo pradedavo eiti į revoliucinį veiksmą — buržuazija ir jos saugotoja žvalgyba visuomet tuos argumentus iškeldavo prieš masių judejimą, kad šlykščiai spekuliuojant patriotiškais masių jausmais sugniužinti jų kovą už išsivadavimą. Tai dare rusų ochranka 1905 metų revoliucijoj, apšaukdama kovotojus japonų agentais, kurie kelia masėse nepasitenkinimą už japonų pinigus. Ochrankos argumentus mielai kartojo ir tuometine liberale buržuazija. Be to, tokius pat argumentus iškele ochranka ir buržuazija prieš revoliucinį rusų liaudies judejimą 1917 metais. Tai daro siandien Italijos ir kitų salių fašistai, kovodami prieš demokratiją. Taip pat elgiasi ir lietuviska žvalgyba, kovoj prieš socialdemokratus ir demokratiją. O jeigu „tautos vadų" ir jų žvalgybos provokaciniai argumentai yra nesugriaunama dogma ir kriterijumi „Lietuvos Žinių" žurnalistams bei liaudininkų vadams—tai ne musų kalte, kad toje vietoj prasideda ir baigiasi tų ponų politine išmintis, kurios išreiškimas viešai pakyla nuo *šveicoriaus tono* iki profesoriaus *ex catedra* tono, žiurint kokį politinį biznį tie ponai padaryti gali. Dabartes jie numato savo akcijų pakilimą, nes Voldemaras nesusitaręs su kademais pasodino kun. Olšauską kalejiman, be to žada iškelti bylą Petruliui, pamažu likviduoja „Ūkininkų Sąjungą", ir kas svarbiausiai, kad užsienių spaudoj pareiške, jog mano ieškoti susitarimo su liaudininkų vadais. Toje Voldemaro politikoj, liaudininkai įž uri kovą prieš klerikalizmą, nežiurint, kad jis padarydamas konkordatą atidavė klerui visas lietuviškas mokyklas ir jaunimą. Bet liaudininkų vadams jis vis dar yra kovotoju prieš klerikalizmą. Ir todel jie pamiršę, kad to paties Voldemaro paredymu buvo išsprogdinta „Varpo" spaustuvė, sukišta šimtai eilinių liaudininkų į kalejimus ir ištremta užsienin — gerinas tam niekšui, tikedami pakliuti kraujagerių koalicinen valdžion. Iš savo puses galime palinkėti liaudininkų vadams tik laimingos kelionės ir paraginti tai greičiau padaryti, nes kabodami tarp fašizmo ir demokratijos per ilgai, jie gali taip issivendyti fašistinių provokacijų dumuose, kad nematys nei liaudies issivadavimo ir neparagaus ne fašistinio valdžios pyrago. Bet vedant tokią „saliamoniską" politiką, laikas nustoti apgaudinejus tas plačias liaudies mases, kurios trokšta juo greitesnio išsivadavimo iš fašistines vergijos ir kurios jau nuo fašistinio gruodžio smurto pasirinko revoliucinį kelią į demokratiją. Masės eina tuo sunkiu keliu, kuris yra apstatytas įvairiomis pinklėmis, bet mes esam tikri, kad visos tos kliutis ir pinkles su laiku bus nugalėtos, o kartu nuo to kelio bus nusluoti netik tie kurie atvirai kovoja prieš liaudį, bet ir tie, kurie ją taip sunkiu liaudžiai momentu apgaudineja.

5. Fašistų jubelis.

Fašistiniai „tautos vadai" su savo klapčiukais labai apsidžiauge, nors ir nevisai sklandžiai padaryta provokacija prieš socialdemokratiją, davedę iki galui. Tas jų džiaugsmas jauciamas „Lietuvos Aido" 84 Nr. kur vedamajam kalbama su deliu pasitenkinimu, kad pasmerkti socialdemokratus jiems padejo ir „Darbininkas" ir „Lietuvos Žinios". Tik jie ne visai patenkinti, kad „Rytas" užuot juos taip pat pasmerkęs, persispaudino iš „Darbininko" smerkiantį socialdemokratus straipsnį. Vadinas, bent viešąją opiniją pagalba įvairių grąsinimų pavyko jiems nustatyti prieš social-

demokratiją. Tai ko daugiau norėti? Be to fasistinis „Lietuvos Aidas" raso: *„Mes žinome, kad šį socialdemokratų byla bus atiduota nešališkam valstybės teismui išnagrinėti ir išspręsti"*. Ir kur jie nežinos?! Fašistams tik ir norejosi, kad kaip norins sudaryti bylą ir sukisti šimtus naujų aukų kalejiman, nes baslartinantis pavasaris jiems nieko gero neleme. Ir žinoma paruošus atatinkamai opiniją, ir pridengus aiškią žvalgybos provokociją ministerio Musteikio „autoritetu", jie jau atidavė byla karo teismui. Dabar jau kiekvienam aišku, kaip ta byla *„nešališkame" fašistų* teisme bus išspręsta. Bet fasistiniai krokodilai dar ir tomis jų provokacijos aukomis nepasitenkina. Tie kraujageriai trokšta naujų aukų. Bet pamatę, kad šį kartą jie visų socialdemokratų negales praryti ir, kad jų banditiškas akyplešiskumas per toli nuėjo — tame pat „Liet. Aido" Nr. susigriebe ir dalinai rezignavo. Rezignavo ta prasme, kad iš visų LSDP C K-to narių išskyre drg. drg. Kairį ir Bielinį. Ant kiek pradžioje savo atakos prieš socialdemokratiją jie ir minetus draugus buvo pastatę į „tevynes išdavikų" eiles, ant tiek jie pamatę, kad šituo niekas nepatikes raso: „Jei kas nors dabar sako, kad socialdemokratų vadai p. p. Kairys ir Bielinis yra nekalti, **tai niekas jų šiuo tarpu ir nekaltina** — ištardyti jie paleisti (pab. musų). Vadinas, buvo žmonių su pilietine drąsa, kurie drįso pasakyti, kad Kairys ir Bielinis nera „tevynes išdavikai". Tiesiog stebetina. Todel fašistai *„jų šiuo tarpu ir nekaltina"*. Nekaltina, ne todel, kad nenori, bet nekaltina iš tos paprastos priežasties, kad ir pas krokodilus kai kada randasi padorumo, o be to, kad jau ir taip aiški fašistų provokacija ir aklam pradetu badyti akis. Bet už tai jie juos paslieka ateičiai Nes juk galų gale krikštijant visus „tevynes išdavikais", nebus kas krikštyti ir tuomet tures žlugti fasistinis režimas, kaip daugiau pasidarys „tevynes išdavikų", negu ne „išdavikų". Fašistai to nenori. Jie troksta valdžioje pabuti ilgiau, todel ir krikštijimo ceremonijas išdesto į ratas. Matomai jie ne blogi politiniai ekonomistai. Kai reikes vel jų vidaus politikai, apšauks ir tuos du „tevynes išdavikais", sudarys jiems provokacinę bylą, atiduodami juos *„nešališkam" teismui* ir tokiu budu pratęs savo gyvenimo dienas. Šiandien jie dar nori, kad drg drg. Kairys ir Bielinis taipos pasisakytų prieš socialdemokratus, kaip ir visi aukščiau minėti ponai ir todel „Liet. Aidas" rašo: „Reiktų kad ir išmintingesnieji musų socialdemokratų vadai aiškiai šiuo klausimų išsitartų ir pagaliau pasisakytų, ar jie solidarizuoja su Paplausko ir Co veikimu, ar jie žiuri į „Pirmyn" kaip į savo „alter ego", ar ne? Tik tada Lietuvos visuomene del musų socialdemokratų veikimo ir tikslų galetų nurimti". To reikalavimo tikslas aiškus: *arba pasmerkit socialdemokratus-emigrantus arba stokit prieš „nešališką" fašistų teismą ir seskit kalėjiman*. Taip pastatyti klausimą pasityčiojimui iš senų visuomenes veikejų kokiais yra draugai Kairys ir Bielinis, kurių nuopelnai Lietuvos išsivadavime iš cariškos vergijos yra daug didesni negu tų, kurie įremę jiems brauningus į krutines spiria juos prie sienos — tegali tik didžiausieji žulikai ir banditai, kokiais fašistai-tautininkai ir yra.

Ką į tai atsakys musų draugai — nežinom. Bet esam daugiau negu tikri, kad fasistiniai budeliai jokiais grąsinimais ir šmeižtais neprivers jų pasielgti taip, kaip kad pavyzdžiui „Liet. Žinių" žurnalistai pasielge. Kas gi liečia Lietuvos visuomenę, apie kurios nerimą del socialdemokratų veikimo ir tikslų kalba fasistiniai žurnalistai—tai mes turime pasakyti kas seka. Socialdemokratų veikimas ir tikslas yra daugiau negu aiškus plačiai Lietuvos visuomenei t. y. darbininkų ir valstiečių masems. Ta visuomene yra rami del socialdemokratų veikimo ir tikslų, nes ji gerai žino, kad socialdemokratija jos neapgaus kovoje už šviesesnį rytojų. Be to, ta visuomene žino, kad dabartinis socialdemokratijos tikslas: *nuversti fašistinių krokodilų diktatura*, kas yra tikslu ir plačios Lietuvos visuomenes. Socialdemokratija ir siekia to tikslo plesdama tarp liaudies masių savo veikimą. Savaimi suprantama, kad fašistine visuomene, kurią sudaro gaujos šnipų ir prasigerusių karininkų, priesaky su vadinamais „tautos vadais", del tų socialdemokratijos tikslų ir veikimo nurimti negali ir negales tol, kol už padarytas darbo masems šunybes ir už pralietą nekaltos liaudies kraują neatsidurs prieš revoliucinį liaudies teismą ir neatsises kalejime. Tuomet ta nerimstančoji dabar „visuomene" del socialdemokratijos veikimo ir tikslų *tikrai nurims*. O šiandien ji bereikalingai džiugauja ir kel a jubelius del savo provokacines ir krokodiliškos politikos „sukcesų", kovoj prieš socialdemokratiją. Socialdemokratija, užgrudinta gyvenimo kovose išlaikys savo revoliucines kovos veliavą, priderančioj jai aukštumoj ir ankščiau ar veliau atsieks užsibrežtą tikslą, nors siekant jį ne vienam dar teks žuti nuo budeliškos fašistų rankos, arba atsidurti kalejime ar ištremime.

6. Socialdemokratai-emigrantai ir priešfašistine kova.

Fašistiniams tiranams išvijus visą eilę socialdemokratų užsienin, pastarieji laikui begant susiorganizavo, įsteige Lietuvos Socialdemokratų Organizaciją Užsieny (LSDOU) ir pradejo veikti. Kad tą organizaciją apšmeižus ir suvelus su purvais, fašistai pakrikstijo ją „plečkaitininkais", primesdami jai visokių avantiuristinių planu ir siekimų. Tai organizacijai jie sąmoningai dave „plečkaitininkų" (nuo Plečkaičio Jeronimo) vardą ir, žut but, jos priesaky norėjo matyti Plečkaitį, kaipo žmogų palinkusį į avantiurizmą. Bet kuomet emigracijoj atsirado daugiau žymesnių veikejų ir kuomet LSDOU, per pirmąją savo konferencija, sušauktą pernai Vilniuje, išsidirbo aiškią veikimo platformą ir kuomet Plečkaitis už destruktivinį darbą ir avantiuristinius planus, kurie visiškai prasilenkė su konferencijoj užsibreztais emigracijos uždaviniais, tapo prašalintas iš organizacijos, tuomet fašistai dar kartą pradejo kalbeti apie emigracijos krikimą ir issisukinejimą verčiant bedą „vieni kitiems", kaip jie sako. Be to, jie užsimine tame pat 84 Nr. „Lietuvos Aido" ir musų organizacijos vardą.

Kas liečia musų organizacijos vardą — tai, ponai fašistai, galite ją vadinti, kaip norite. Čia skonies dalykas. Jusų sebrai iš „Vilniaus Rytojaus", 16 Nr. savo organo pakrikstijo mus *„pirmyninkais"*. Jus vadinate mus „plečkaitininkais". Mes gi pabrežiame, kad musų tikras vardas *socialdemokratai*. Kaipo tokie ir sudarome kolektyvę organizaciją, kuri vadinasi „Lietuvos Socialdemokratų Organizacija Užsieny".

Tos organizacijos tikslas ir yra padeti nuversti darbo masems fašistinius tiranus Lietuvoj. Tokius uždavinius mes pasistatem per pereitų metų konferenciją Vilniuje, tokių tikslų atsiekimo mes ir siekiame. Kas liečia emigrantų krikimą ir išsisukinejimą—tai be reikalo džiugaujat. Priešingai, emigrantai savo veikime stiprėja. Šiandien yra jau pasiektas susitarimas ir su tais kurie deka Plečkaičio buvo nuo bendro darbo pasitraukę. Ir šiandien tiek musų, tiek kitų emigrantų tikslas bei uždaviniai, visomis galimomis jegomis padeti nuversti liaudžiai fašistinę tiraniją ir įgyvendinti Lietuvoj demokratiją. Jokių kitų tikslų mes neturime ir niekad jų neturejome. Taigi, turedami spaudos gaminimui patogesnes sąlygas, negu mus sukaustyti vergoves pančiais draugai Lietuvoj—tas pareigas ir atliekam. Ir esam tikri, kad laisva, revoliucine spauda, kuri demaskuoja fašistinius „tautos vadus" nušviesdama

jų tikrąjį veidą plačioms darbo masems — išjudins is snaudulio tas mases, kurios padarys fašistiniams tiranams galą. Padarys lygiai taip pat, kaip laisvoji spauda gabenama iš užsienio prikele savo laiku mūsų tautą iš numirusių, kuri stojus kovon po didelių vargų iškovojo savo kraštui nepriklausomybę. Dabar gi to krašto mases eidamos tokiu pat keliu iškovos ir sau nepriklausomybę, nušluodamos nuo lietuviškos Respublikos paviršiaus tuos tiranus, kurie tas mases pavergę laiko.

7. Vietoj užbaigos.

Lietuvos darbininke, valstieti ir darbo jaunime! Skaitydami šio straipsnio eilutes, jus gerai įsidemekit, ko fašistai nori atsiekti kovodami prieš socialdemokratus ir kaip toje kovoje jiems padeda sumsmukę federantai, krikdemai ir dalis liaudininkų vadų. Jus matot, kad visi tie ponai turi vieną tikslą: sustiprinti kruviną fasistinį režimą musų krašte, kad amžinai jus smaugti ir išnaudoti. Tą viską jie daro planingai ir organizuotai. Mes turime likti amžinais jų vergais. Kaip jie kovoj prieš socialdemokratiją, kuri stovi priesfasistines kovos avangarde, reikalui esant susivienija — taip lygiai ir mes privalome solidariai stoti į tamprias kovos eiles, kad padaryti tai fašistinių tiranų bandai galą ir atsiekti šviesesnio rytojaus netik sau, bet ir visai Lietuvos Respublikai, kuri placioms revoliucinei-demokratinems masems laimejus tures tapti Lietuvos darbo žmonių Respublika.

K. S.

Spaudos jubiliejus.

Pasižvalgę po by kurios tautos raštijos istoriją XIX ir XX amžių pradžioje nerasime ne vienos tautos, kuriai rutuoliojant kulturos įrankį spaudą, but tekę žengti tokiais golgotos keliais, kaip musą tautai.

Po nepavykusio 1863 m. bajorijos sukilimo, lietuvių tautai, be kita ko buvo suduotas milžiniškas smugis, atimant spaudą lotynų raidemis ir pakeičiant ją rusų raidemis, kurios lietuviškoji liaudis neprieme. Ta „reforma" buvo padetas kryžius kulturiniam lietuvių tautos išsivystymui. Tą kryžių faktinai musų tautai teko vilkti iki 1904 m. gegužės 4 d., kol nebuvo grąžinta taip vadinama spaudos laisve. Nes pradeję eiti nuo 1883 m. iš Rytprusių ir kitur lietuviški laikraščiai, kurie buvo slaptai gabenami ir platinami Lietuvoj, jokiu budu negalejo suvaidinti tokio didelio kulturinio vaidmens musų tautos kulturiniame issivystime, kokį gali atlikti legali spauda. Ir todel visai nenuostabu, kad lietuvių tauta savo visumoje taip toli atsiliko kulturiniai nuo savo kaimynų.

40 spaudos draudimo metų, mūsų tautoj paliko neisdildomus pedsakus, kurios dar ir po šiai dienai visi atjauciame. Nes tie 40 metų, *buvo lietuvių tautos dvasinio ir kulturinio slopinimo metais, kurie laike mus atskyrę nuo viso pasaulio kulturines pažangos*, pasireiškusios XIX simtmety visose gyvenimo srityse.

Ir štai dabar, kuomet gegužės 4 d. sueina 25 metai nuo tos dienos, kai musų tauta po didelių vargų ir kovų atgavo savo spaudos laisvę—prieš akis stojasi armija tų lietuviškų knygnesių, kurie kovoje už spaudos laisvę žuvo Sibire, cariškuose kazematuose arba kur nors nežinomoj vietoj begabendami spaudą. Tų sermegių, geriausiųjų musų tautos sunų, pasišventimo ir pasiryžimo deka ir įgijo prieš 25 metus šiokias tokias pilietines teises lietuviskoji spauda. Bet kartu reikia pabrežti, kad prieš 25 metus įgijusi, cariškų įstatymų ribose, musų spauda pilietines teises — tikros laisves neįgijo. Tolimesnį lietuviškos spaudos vystymasi savo įpratimu visą laiką „globojo" cariskieji žandarai-cenzoriai ir visas tuometinis cariškos biurokratijos aparatas esantis Lietuvoj. „Globojo" iki pasauliniam karui. Pasaulinis karas atneše mums kitus lietuviškos spaudos „globejus" — vokiškus okupantus. Pastarieji su nemažesniu rupesniu budejo lietuviškos spaudos sargyboje, visaip ją persekiodami ir trukdydami Ta svetimųjų, „globa" lietuviska spauda tęsesi tol, *kol darbo mases nesudauže tų abiejų monarchijų* į sipulius. Po tų didelių istorinių įvykių atrode, kad laisvoj demokratinej Lietuvos Respublikoj, atgavusioj savo nepriklausomybę, lietuviškoji spauda gales laisvai augti, pletotis ir tobuleti siekdama tokios lygmalos, kokioje randasi toliau pažengusių kulturiniai kaimynų spauda. Bet kaip skaudžiai apsirikta. Lietuva nusikrate svetimo jungo, bet pas save paliko visus tuos barbariškus reiškinius, kurie įleido joje šaknis esant svetimoj vergijoj. Tų barbariškų reiškinių tarpe, pirmom eilen pasiliko spaudos cenzura, kuri su laiku įgijo pilietiškas teises musų Respublikoj ir kuriai „garbingieji patriotai" išdave tautišką pasą.

Rusų apgyvendinta musų krašte spaudos cenzura, įgavusi lietuvišką pilietybę, tai ie ciau, tai smarkiau pradejo rupintis lietuviškos spaudos „globa". Ta tautiškos cenzuros globa kademų viešpatavimo laikais buvo įgijusi tokių neribotų teisių, kad už drąsesnį žodį tekdavo atsisesti į tą patį kalėjimą, kuriame prieš keliąs dešimts metų buvo pudomi lietuviški knygnešiai. Labai gerai atsimename, kaip tuo metu dabartiniai lietuviškos spaudos budeliai priešaky su Smetona, Voldemaru ir Iz. Tamošaičiu, tuomet savo organe „Lietuvy" kele didžiausius skandalus del cenzuros ir raše, kad į Lietuvą grąžinami „Ausros" ir „Varpo" laikai.

Tiesa, tie laikai tapo grąžinti. Bet jų nespejo grąžinti krikščionių demokratų trijulės valdžia, kurią per treciojo Seimo rinkimus pašalino lietuviškoji liaudis. Bet už tai tuos, „Aušros" ir „Varpo" laikus, visoj jų nuogumoj grąžino Smetonos-Voldemaro ir K-o diktatura. Kitais žodžiais tariant, tuos budeliškus laikus Lietuvon grąžino tie ponai, kurie krikščionių laikais dejosi spaudos laisves gynejais. Ir štai šiandien, ačiu tiems ponams, praejo jau pustrečių metų, kaip Lietuvon tapo grąžinti „Aušros" ir „Varpo" laikai, kuriems grįžus spaudos cenzura įgavo neribotas teises. Grįžus tiems barbariskiems laikams, savaime suprantama, kad turejo atsirasti ir nelegalioji spauda ir pasiryžusių knygnesių eiles, kurie tą spaudą slaptai gabena ir platina jau nepriklausomoj Lietuvos Respublikoj. Tiesiog tragedija, kad pirm negu sulaukta 25 metų jubiliejaus nuo spaudos atgavimo, musų tautai tenka pergyventi antra knygnešių istoriją. Istorija į kurios lapus jau įrasyta pirmųjų antros laidos knygnesių, drg.drg. Petro Nadzeikos ir Jono Miskinio, žuvusių beplatinant spaudą, pavardes. Negana to. Tų, antros laidos knygnešių istorijos lapuose yra įrašyta šimtai pavardžių tų, kurie už platinimą laisvos spaudos šiandien puva tuose pat kalejimuose, ką ir pirmos laidos knygnešiai, arba vargsta lietuviskame Sibire — Varniuose ir kitur.

Be tų, įtin liudnų faktų musų suvargusios spaudos istorijoj, reikia pažymeti dar vieną faktą, kaipo barbariskiausią priemonę kovoje prieš laisvą spaudą iš dabartinių spaudą budelių puses. Turiu galvoj „Varpo" spaustuves išsprogdinimą, kuris įvyko „tautos vadams" inspiruojant ir pritariant. Šitokiomis priemonemis kovoj priaš laisvą, lietuvišką spaudą, fašistai-tautininkai pralenkia net žiauriausius „Ausros" ir „Varpo laikų budelius žudžiusius lietuvišką spaudą.

Ir štai, po tų visų savo „herojiškų" kovų pries laisvą musų krašto spaudą — tie niekšai besiartinant spaudos atgavimo jubiliejui, be jokios gedos kalba ve-

lykinio „Lietuvos Aido“ Nr. iš kovo 28 dienos, kad fašistinio „Musų Rytojaus“ redakcijoj renkasi komisija spaudos jubiliejaus paminejimo reikalu. Vadinas tie, kurie jau pustreclų metų barbariškai smaugia laisvą musų krašto spaudą — renkasi tartis, kaip pamineti spaudos atgavimą jubiliejų. Spaudos budeliai tariasi del spaudos jubiliejaus paminejimo! Permaža juos šiame atveju pavadinti niekšais ir veidmainiais, nes jie yra dar biauresni. Ir todel nenuostabu, kad jie turi tiek budeliško nachališkumo, kad savo susmukusio politinio kromelio reklamai stengiasi panaudoti viską.

Bet ar drįs pažangiosios ir demokratines Lietuvos visuomenes atstovai prisideti prie tokio fašistų ruošiamo spaudos jubiliejaus? Jeigu drįs—tai tuo patimi pades fašistams reklamuoti jų susmukusį politinį kromelį ir pritars jų kovai prieš spaudos laisvę. Bet mes manome, kad tokių neatsiras pažangios Lietuvos visuomenes tarpe. Pažangioji visuomene privalo kitaip pamineti spaudos atgavimo jubiliejų, kurį minint jokiu budu negalima užmerkti akių realiems lietuviško gyvenimo faktams ir politinems sąlygoms, kuriose tas jubiliejus bus minimas.

Minedami tą spaudos jubiliejų, mes, socialdemokratai, ir keliame aikšten visus tuos barbariškus faktus ir įvykius, kurie pasireiške dabartinių „tautos vadų“ kovoje prieš musų krašto spaudos laisvę, šiandien sukaustytą įvairiais karo stoviais ir karo cenzuromis. Todel spaudos jubiliejaus minejimas, visiems mylintiems savo spaudą, pirmon eilen turi dar kartą priminti, kad musų kraste nera spaudos laisves ir kad musų krašto spaudą tautininkai fašistai grąžino į „Aušros“ ir „Varpo“ laikus, kada už laisvą žodį gręse kalėjimas, kartuves arba Sibiras. Tas viskas, kartu turi priminti ir tų sermegių knygnešių pasiryžimą bei pasišventimą kovoje už spaudos laisvę. Ne tik priminti, bet ir paraginti, kad sekant pirmųjų knygnešių pedomis visi stotume į darbą ir kovą už laisvą spaudą, kuri yra gariausiu kovos įrankių siekiant šviesesnio rytojaus.

Pasimokinę pas pirmos laidos knygnešius pasiryžimo ir gerbdami jų atmintį, privalome be jokių dvejonių tęsti kovą už laisvą spaudą iki laimejimui. Ir jei pas mumis užteks ištvermės ir pasiryžimo, kova bus laimeta taip pat, kaip kad ji dalinai buvo laimeta pirmos laidos knygnešių. Bet kovodami už laisvą spaudą, negalime užmiršti, kad reikia kovoti prieš visą tą valdymo sistemą, kurioj laisva spauda yra žudoma ir varžoma. Ir tik tuomet, kai sudaužysim dabartinio, fašistiškai-tautiško režimo sistemą, mes iškovosime ir spaudos laisvę pilnoje to žodžių prasmeje. Kol tas nebus padaryta—tol laisva spauda neįgys Lietuvoj pilnų pilietinių teisių ir visuomet bus barbariškos karo cenzuros „globoje“, kur ji skurs, vegetuos ir nedarys jokios pažangos.

S. D

Kaip jie supranta liaudį ir demokratiją?

Musų kairioji liberale buržuazija, arba taip vadinamoji valstiečių liaudininkų srove, po fašistinio gruodžio 17 nakties perversmo, atstumta nuo valstybes vairo, pasijuto keblioj padety: fašistai į valdžią nepriEme, o šauktis liaudies paramos neišdrįso, nors tos paramos iš liaudies jie tuo laiku tikrai butų susilaukę. Mat valstiečiai liaudininkai savo programoj turi įrasę demokratinę konstituciją, laisves obalsius, politinių teisių lygybę ir t. t. Tas liaudžiai daug reiškia, gi fašistai — perversmininkai visa tai vienu mostu panaikino. Vadinasi, apart liaudies teisių nusavinimo fašistai smurtininkai užgavo ir liaudininkų vadų ambiciją. Todel pradžioje truputi jie nervinosi, bet laikui begant prisitaike ir nurimo. Šis faktas mums liudija, kad tie visi kilnus obalsiai įrašyti į v. liaudininkų programą, nera jų idealas, bet vien tik meškere liaudžiai privilioti. Tikro idealizmo buržuazijos sluoksniuose niekuomet ir nebuna, nes tie sluoksniai, kalbedami apie liaudį, apie idejas niekuomet neisleidžia iš akių savo siekimų, savo interesų. Siekdami savo tikslą jie visuomet nužiuri priemones, ima jas ir taiko taip, kaip to reikalauja laiko aplinkybes. Gairių keitimai ir šunkeliai politikoj tai musų liberales buržuazijos ypatybes, kurias liaudžiai pravartu butų ytin įsidemeti.

Buvo laikai, kuomet musų liberale kairioji buržuazija vadinosi save net socialistais liaudininkais. Tai buvo anais revoliucinio upo laikais padaryta su šaltu apskaičiavimu, tikslu prisitaikinti prie surevoliucionizuotos liaudies ir jos pagalba siekti savo tikslo. Atslūgus Lietuvos liaudy revoliuciniam upui, tas vardas tapo nebereikalingas ir pasiliko pakeistas į valstiečių liaudininkų vardą. Blogiausia yra tai tas, kad ši musų liberale buržuazija pasiemusi vadovauti liaudį, turi skirtingus interesus ir del to dažnai liaudį apgauna. Pavyzdžiui valst. liaudininkų vadai nuolat kartoja, kad: „mes liaudininkai siulom liaudžiai paciai buti krašto valdove“. Vienok šis jų siulymas nera nuoširdus, bet falšyvas. Liaudis, bei demokratija, musų liberalei buržuazijai yra tik tas įrankis, tas arkliukas, ant kurio ji joja į savo politinį tikslą: į seimą, prezidento, ministerių ir kitas aukštas vietas. O pasiekus tą tikslą, liaudies reikalų ne tik neboja, bet net apspiaudo juos. Kad taip iš tikrųjų yra mes jau ne kartą turejome progos įsitikinti. Valstiečių liaudininkų vadai kartą susidejęę su krikščionimis, karo stoviais ir kalejimais liaudį valde. Antrą kartą susidejęę su tautininkais — fašistais įvede tris jų atstovus į seimą, o 17 gruodžio ir visą valdžią fašistams atidave. Būdami valdžioje valstiečiai liaudininkai krapštesi, tupčiojo vietoj, nepravede jokių liaudžiai naudingų reformų ir sąmoningai leido fašistams įsigaleti. Jų interesų akimis žiurint tatai yra visiškai suprantama, bet suvedžiojimas liaudies, kurios vardu jie kalba ir dangstosi, vargu ar gali buti dovanotas.

Dar vienas valstiečių liaudininkų charakteringas bruožas tai tas, kad apart bendrų srovinių interesų yra pas juos grynai asmeniniai, kurie visiškai nustelbia pirmuosius. Čia netenka kalbeti apie tai, kad jiems liaudis nerupi, kad jiems vis viena ar fašistai desetką, kitą jų eilinių partijos narių sušaudo, ar šimtą, kitą laiko kalejimuose ir Varniuose, bet yra tokių dalykų, kuriems ir pavadinimas sunku pritaikinti. Juk tuo laiku, kai Lietuvoj siaučia fašistinis teroras, kai Voldemaro—Smetonos tarnai dusina Lietuvos liaudį, liaudininkų vadai buv. Gen. Štabo viršininkas *Škirpa* ir Kr. apsaugos ministeris *Papečkis*, atidavę valdžią fašistams, rado galimu tiems patiems fašistams bernauti: pirmasis atstovauja fašistus Berlyne, o antrasis — Valstybes Taryboje ruošia fašistinius įstatymus! Prisitaike neblogai ir kiti v. liaudininkų centro žmones. Tuo tarpu jų kolega, partijos centro narys daktaras Pajaujis, fašistais — smurtininkais nuteistas iki gyvos galvos, kalejime smenga! Gi savo „idealą“ Lietuvos liaudį, meginusią ginklu (Tauragej, Alytui ir kitur) pašalinti fašistinę diktaturą ir įgyvendinti Lietuvoj demokratinę santvarką, v. liaudininkų centro organas „L. Žinios“ apšauke „tevynes išdavikais“!

Sugretinus čia suminėtus faktus, kai kam gali kilti klausimas: kasgi per vieni yra tie ponai, sedintieji valstiečių liaudininkų centre? Atsakysime trumpai: jie yra politiniai muitininkai. Tų ponų giliu įsitikinimu, liaudis yra toji medžiaga, kurią visaip suminkius galima pasidaryti įrankį savo asmens tikslams pasiekti, galima ją padaryti įrankiu valdžios dasigauti, todel

liaudis tam tikru laiku reikia idealizuoti. O kuomet jau bus valdžios dasigauta, į liaudį galima ir vel nusispiauti!

Taip atrode mūsų liaudininkų vadų ideologija praeity, tokia ji yra dabar, nieko geresnio ji ir ateičiai nežada.

Tautininkai — fašistai atvirai pasisake, kad visa lietuvių tauta, visa liaudis jų manymu yra tik gyvulių banda, kurią reikia ganyti, vadžioti. Iš to jie be jokių dvejojimų pasivadino save „tautos vadais". Valstiečiai liaudininkai atvirai to nesako, bet kai kuriais atvejais solidarizuodami fašistams-tautininkams, savo darbais aiškiai rodo, kad ir jiems Lietuvos liaudis yra ne kas kita tik „prostoj narod."

O Lietuvos liaudis, jeigu ji nera tokia, kaip ją supranta tautininkai — fašistai ir valstiečių liaudininkų vadai, turetų iš to padaryti savo sprendimą.

P. Šnekutis.

Paslaptingos bombos ir mauzeriai...

Balandžio 21 d ties Šiauliais policija per „Lietuvos Aidą" giriasi sulaikiusi 4 „plečkaitininkus" atvykusius „Iš Vilniaus per Latviją" terorui Lietuvoje vykinti. Suimtųjų pavardes sekančios — *Ruzgas Teofilius, Merkelis Aleksas, Augaitis Vincas, Gavenas Petras.* Žvalgyba iš pat pirmų savo pranešimo žodžių meluoja vadindama suimtuosius „plečkaitininkais" iš Vilniaus. *Ne vienas suimtųjų Vilniuje niekada nera buvęs. Visi suimtieji yra valstiečių liaudininkų orientacijos žmones* ir nei su Plečkaičiu nei su socialdemokratine emigracija jų maišyti netenka. Rygos kongreso metu suimtieji karštai priešinosi Plečkaičio siulytai rezoliucijai užsienių politikos klausimu ir bendrai su liaudininku Mockumi Rygos kongresą apleido. (Ruzgo emigracijoj tada dar nebuvo). Tuo metu fašistine Lietuvos spauda jų pasielgimą gyre, o šiandien tuos pačius žmones pravardžioja „plečkaitininkais" ir aiškiai melagingai kaltina juos pačių fašistų išgalvotu „teroru".

Suimtuosius dar iš Lietuvos ir iš emigracijos laikų žinome kaipo patriotiškai nusiteikusius liaudininkus, pasižymejusius, aktingus šaulius. Kaltinti tuos žmones teroru gali tik durna Lietuvos žvalgyba ir politiniai nemokšos iš „Liet. Aido" redakcijos.

Jau pats faktas kaip suimtieji vyko į savo tevišką (dienos metu, samdytu automobiliu, vienu iš gyviausių Lietuvos kelių) rodo, kad jie ne teroro vykinti vyko, bet turejo kitus uždavinius. Kokie tie uždaviniai, sunku butų siandien pasakyti. Bet kai minetiems piliečiams fašistine žvalgyba primeta buk jie tureję tikslą terorizuoti kariuomenes teismą, tai tam tur būt ir visų kvailiausis nepatikes, nes dar už menesio prieš teismą visiems buvo žinoma, kad kariuomenes teismas laike tauragiečius bylos posedžiaus šiaulių s. d. kalejime prie labai sustiprintos apsaugos.

Paslaugus „Vilniaus Ryt." ,redaktoriai raso, kad pas suimtuosius rasta „Pirmyn" dinamito, bombų ir t. t. „Liet. Aidas" iki „Pirmyn" ir „dinamito" dar nedasimelavo, „V. R." tą iš perdidelio paslaugumo primelavo. Apie tai, kad suimtieji, kurie Vilniuje niekada nera buvę, „tuo pačiu automobiliu atvykę Šiauliuosna iš Vilniaus pro Latviją", gali rašyti tiktai tokie durniai, kokių tik „V. R." redakcijoj ir galima rasti. Tatai daroma su tikslu parodyti pirštu į emigrantus, kad štai, girdi, žiurekit kokie jie turtingi, net savo automobilius su dinamitu, bombomis ir „Pirmyn" siunčia į Lietuvą. Dievobaimingai fašistiški melagiai iš „V. R." ant emigrantų norėtų visus šunes sukarti, bet ar daug rasis naivių, kurie „V. R." melams įtikės, abejojame.

Ar suimtieji buvo ginkluoti ir ko jie vyko sunku dabar pasakyti. Dabar tik viena aišku, kad suimtieji rodys tą, ką žvalgyba norės, kad jie rodytų. Lietuvoj visi žino žvalgybos tardymo metodus — panagių badymas ir gyslų tampymas Šiaulių žvalgyboj ypač yra megiamos priemones — su tomis priemonemis žvalgyba gali išgauti kokius tik nori parodymus.

Dabar vyksta Taurages sukilelių byla. Voldemaro šaikai svarbu prieš visuomenę pateisinti savo galvažudisko „teismo" iš anksto parengtą žiaurų sprendimą, todel suimtieji bus tol kankinami, kol „prisipažins" prie didžiausių prasižengimų. Teroras, lenkų agentai, dinamitas, „Pirmyn", mauzeriai, bombos ir tt viskas nelaimingiems žmonems, Voldemaro budelių kankinamiems, teks nešti ant savo pečių. Jau pirmieji žvalgybos pranešimai duoda supratimą su kokiu džiaugsmu žvalgyba griebiasi naujų aukų. Budeliai turi naujų aukų, kruvini patriotai tures „pateisinimo" savo kraugeriškai politikai, fašistine spauda klyksmu apie „plečkaitininkus" ir jų „terorą" stengsis nukreipti visuomenes demesį nuo bado ir juros skurdo Š. Lietuvoj. Bet ne pavyks fasistams budeliškais žygiais ir isterišku klyksmu užglušinti kylantį kovos pasiryžimą. Anksčiai ar veliau budeliai tures duoti atskaitą iš savo niekingų darbų.

Likimo ironija—tuo pat metu kai liaudininkų vadai Toliušis, Strimaitis, Dailide ir k. rengiasi parduoti savo demokratiškumą Voldemarui už lyšlų bliudelį, antingi liaudininkų darbuotojai apšaukiami „plečkaitininkai" „teroristais" ir jų galvoms „tautiškoji vyriausybe" rengia kartuves Ruzgas, Merkelis ir k. tai valstiečia liaudininkų pajega, tokiais žmonemis valst. liaudininkai buvo stiprus ir splete apie save plačias valstiečių mases. Toliušis ir jo K-o dabar turi progos savo partijos aktingais darbuotojais nupirkti sau Voldemaro malonę. Netolima ateitis parodys ar liaudininkų vadai drįs savo partijos nariais prekiauti ar ne. Išsižadeję savo draugų Toliusiai nupirks sau iš Voldemaro portfelius, bet užtat amžinai praras liaudies pasitikejimą; solidarizuodami su suimtaisiais liaudininkų vadai užsibarikaduos sau kelią į ministerijas, atbaidys Voldemarą į krikščionių pusę, palaidos savo dedamas viltis į fašistišką liberalizmą.

Kiek ir kol liaudininkų partija turi demokratiškų elementų ji vis neperstos davusi kovojų ir kankinių už demokratijos reikalą Lietuvoje. Pajaujis ir jo draugai rengiasi apleisti kalejimo sienas, o jų vieton ses Merkelis, Ruzgas ir k. Aštrejanti kova už demokratinę Lietuvą pareikalaus dar gal ne vienos aukos, bet demokratijos galybe tame ir yra, kad ji ir per aukas žengia nesulaikomai tai smarkiau tai lečiau prie pergales, prie darbo liaudies išsilaisvinimo.

J. Dgn.

Fašistai trokšta kraujo.

„Liet. Aidas" rašydamas apie suimtuosius Šiauliuose valst. liaudininkus reikalauja jiems mirties bausmes. Nusikaltimas suimtųjų neįrodytas, bet „L. A" tuo nesivaržo; jokio teroro suimtieji nepadare, tik „L. A" tariasi žinąs, kad jie n o r e j ę padaryti, ir vis vien fašistai geidžia suimtųjų kraujo Kraugerių Smetonos, Voldemaro valdžia užmušdama suimtuosius liaudininkus tikisi išgąsdinti „teroristus plečkaitininkus"— taip fašistai vadina pol. emigrantus socialdemokratus *Socialdemokratine emigracija teroro, kaip kovos priemones, nevartoja. Teroru mes nesitikime Voldemaro, Smetonos užgrobikų šaiką nuversti,* todel prie teroro ir nekviečiame.

Ne teroras prieš pavienius valdančius fašistus,

bet masinis darbininkų, kareivių ir valstiečių išstojimas pašalins Voldemaro, Smetonos kruviną viešpatavimą. Organizuotis, ginkluotis ir rengtis prie visuotino sukilimo—stai ko mes norime, prie ko einame ir ką veliau ar ankščiau padarysime.

Šnipus ir provokatorius jau dabar reikia šaudyti ir tai todel, kad tas mešlas yra slykščiausias Voldemaro valdžios padaras Snipai apmokami akordiniai parduoda žvalgybai visai nekaltus žmones; provokatoriai patys prisimesdami „Pleckaičio agentais" įtraukia į savo pinkles nesiorientuojančiusius žmones ir veliau juos išduoda žvalgybai. Už pinigus dirbą provokatoriai, išgamos šnipai yra šlykščiausi parazitai, juos reikia kaip pasiutusius šunes naikinti. Teroro prieš valdančius asmenis mes neskelbiame, mes tik ginsimies nuo Voldemaro apmokamų šunų. Jei Voldemaras „Liet. Aide" reikalauja mirties suimtiems, bet nieko nusikalstamo nepadariuosiems žmonems, reikia manyti, kad kruvini diktatoriai prie begales savo šunybių dar nori daugiau nekalto kraujo pralieti. *Atsargiau, Augustine Voldemare betrokšdamas nekalto kraujo nepraliek savo...* Gąsdinimais neįveiksi, o įvykdęs savo kruviną užgaidą ir iš tikrųjų gali iššaukti terorą, iš kurio nepasidžiaugsi nei tu, nei tavo sebrai...

Žmogaus gyvybe žaisti nevalia, net jei tai butų ir niekšo tautininko arba fašistinio valdininko gyvybė. Tik delto ir tikslingumo sumetimais teroras mums neprimtinas, bet jei Voldemaras nori nekalto kraujo atsiras kas pagirdys jį jo paties ir jo bendraminčių krauju.

Emigrantas Socialdemokratas.

J. NARBUTAS.

AŠ KLAUSIU.

Aš klausiu jus, beržai žalieji,
Kodel taip linguojat šakas;
Papūtus mažiausiam vėjeliui
Tuoj beriate šaltas rasas.

Aš klausiu jus, žaliosios pušys,
Kur augat kalnely retai
Ir sile, tu senas, liudnusis,
Ko ošiat per amžius griaudžiai?

Aš klausiu kalėjimų sienas,
Pasliepusias mano draugus;
Kodel jų nevalią kasdieną
Dar lydi grandinių rauda?

Aš klausiu jus, kryžiai prie kelio,
Kiek kartų jus girdit raudas;
Kiek kartų vaitoja motušes
Ir laužo bekraujes rankas?

Ko tylite beržai ir pušys
Ir vel taip pat šlamat liudnai;
Ko rusčios kalėjimų sienos
Vel snaudžiat be balso ramiai?..

Aš noriu išgirsti iš jusų,
Nors mažą dalelę kančių;
Ką tamsiąją naktį girdėjot,
Kiek mire prieš rytą draugų?..

1929. II. 15.

Laiškai iš Lietuvos.

Iš žurnalisto užrašų.

I.

Krikščionių demokratų ir kitų hiper patriotų laikais užsukta lietuviška katarinka jau daug metų kaip gieda ir gieda, senai po visus kampus, po visas Lietuvos karčiamas nuvalkiotą p. Vaičiuno „šedevrą" — „Mes be Vilniaus nenurimsim! ."

Prie „tautininkų" toji katarinka, patriliavusi porą metų aptilo. Tiek to butų Juk visam kam ateina galas. Bet krikščionims demokratams tas galas smarkiai krito į širdį. Jie pasislepę nuo „tautininkiškos" cenzuros pradejo šaukti, kad parmazonas Voldemaras Vilnių pardave. Pilietis, stovintis toliau nuo „aukštosios" politikos, nustebęs klausia: kokių velnių jie čia dabar šukauja? Jei, „tautininkai", kurie tautybę stato pirmon vieton ir su savo tautiškumu visur nešiojasi lyg tas katinas su pusle, spiove į Vaičiuno „šedevrą" tai kas jums, krikščionims demokratams, apeina? Juk pirmoj vietoj jums tikyba — katalikybė, kaipo amžinas dalykas, o tautybė gi laikinas! Tai ko norit? Ko rekiat? — Mieli „patriotai", brangus ponai biznieriai, nusiramin kit: Vilnius saugiose katalikų rankosel — sako ilgai negalvodamas pilietis, stovintis toliau nuo „aukštosios" politikos.

Jis tur but galvoja logiškai.

II.

Gerai yra buti vadu, bet neblogai yra buti ir valstiečių liaudininkų vadu. Padekim, geros atminties: Škirpa, Papečkis, Toliušis ir kiti, na ir Majus. Ko jiems trūksta? Nieko netrukste. Tautininkai fašistai jų nepamirsta, neskriaudžia, aprupina šiltom vietelėm, duoda pinigų ir leidžia po užsienius pasižmoneti, sveikatą pataisyti ir t. t., žodžiu, gyvenk ir norek!

„Kas iš to, kad kaž kokie kiti eiliniai jų partijos žmones Varniuose tuno, kalejime puna ar emigracijoj vargsta, badauja. Ar mažai durnių? To mešlo užteks!"

Tai kelios eilutes iš sielvarto apimto eilinio valstiečio liaudininko (tauragiečio) laiško. O tokių yra daug.

„Gal priminti D-rą Pajaujį? Bet mes tikri, kad tas žmogus jau į tą kelią nebegrįš, kaip nebegrįšime ir mes!"

Ar neužtenka? Ar ne aisku?

Bet sielvarto apimtas žmogus, išmuštas iš gyvenimo vėžų, užmirstas saviškių, savo idejos draugų apleistas, tęsia toliau:

„Amžiną atilsi valstiečių liaudininkų vadams, geri buvo žmones, Lietuvos liaudį atidave suedimui fašistams. Tebunie vadams lengva Lietuvos žemele!"

Juk apie mirusius kalbama tik gerai arba nieko. O valstiečių liaudininkų masės skaito, kad jų vadai yra jau politiniai mirę.

Mes pilnai sutinkame su siuo kovos draugu.

III.

Kraštas, kuriame panaikintos visos politinės laisves, kraštas apsuptas tankiu žvalgybos tinklu ir apgaubtas tirštu klerikalizmo ruku, kraštas, kuri aplanke badas, iš kurio piliečiai be atodairos bega į Brazilijos, Argentinos gyvatynus, tas kraštas vadinasi Lietuva.

To krašto žmones, lyg kokią gyvulių kaimenę, valdo pažabojęs „tautos tadas" Smetona. Atrodo tarytum mes tebegyvenam viduramžio laikus, kuomet visokie šarlatanai, svieto perejunai apsiskelbdavo save

„tautos vadais“ smaugdavo laisvas tautas, grobdavo jų turtus.

Tai liudnos lietuvių tautos istorijos pasikartojimas.

Jau Jogailos laikais smarkiai į Lietuvą pludo visokie svieto perejunai, šantažistai, įvairios šventablyvos asabos: kunigai, jėzuitai, vienuoliai, vienuoles ir kitokie dykaduoniai Visi jie sėdejo Lietuvos liaudžiai ant sprando, smauge ją ir grobe jos turtą

Ne geriau ir musų laikais Ką „krikščionys“ nesuskubo pasmaugti, tą dabar tautininkai-fašistai pribaigs.

Todel argi stebetina, kad Lietuvos piliečiai, kas tik gali bega į Brazilijos, Argentinos gyvatynus, lyg tos žiurkes ir peles is skęstančio laivo.

Piliečiai atsipeikekit, apsidairykit! Juk galima ir mūsų krašte padaryti gražų ir malonų gyvenimą, tik reikia tuos parazitus pašalinti, kurie save „tautos vadais“ pasivadino!

IV.

Klaipedos kraštas, puikus kraštas. Klaipedos uostas — perlas. Kada tai į tą kraštą visų lietuvių akys buvo nukreiptos ir per sukilimą, per brolių kraują tapo prijungtas prie savo motinos Lietuvos.

Bet šiandien tas kraštas „visų“ užmirštas, apleistas. Tautininkai-fašistai, pasirasę su vokiečiais prekybos ir laivininkavimo sutartį, sulig kurios visos pirmenybes atiduotos Vokietijos Karaliaučiui, Klaipedos uostui įsmeige peilį nugaron ir jis pradejo merdeti, o su juo tautininkiški žudykai paruoše laiduotuves ir visam Klaipedos kraštui.

Rambyno pilieti! Kur tos dainos lietuviškos, kurias tu taip megai „kada tai?“ Dabar ten skamba Didž. Lietuvos „činovninkų“ rusiškos, lenkiškos, totoriškos dainos! O visame krašte jau majestotiškai žinksniuoja atsibaladoję is „vaterlando“ fricai su savo pipkėm-ilgakotem ir smilkstančiais cigarais...

Laikraščių pranesimu, ten rengiamasi statyti rusų cerkvę valdininkams, ypač jų ponioms, o juros švyturio vietoj būsianti pastatyta totorių mečete.

Uoste stovintis „Prezidentas Smetona“ visais garais rengiasi saliutuoti ..

Martynai Jankau! Kur musų tevyne?

Džiugas

PAVASARIS.

Tirpsta sniegas, vanduo bega, upes kildamos laužo ledus ir neša juos trupindamos į smulkius gabalelius.

Kyla, bunda visa gamta iš sunkaus letargo miego, kuriuo šaltoji žiema ją buvo užmigdžiusi:

Žeme nekenčia vergijos!

Atejus pavasariui, kiekvienas gamtos sutverimas nutraukia grandinius, kurie jį varžo.

Jau greit, greit visas lankas gamta išpins margais žiedų vainikais; miškai apsidengs žaliomis skraistemis; orą pripildys skardus paukšteliu čiulbėsys; maloni saule visus nuliudusius pasveikins milijonais spindulių:

Žeme bus laisva!

Tiktai žmogus darbininkas, tas žemes kirminas nenori sekti gamtos keliais, nenori laisves pažinti. Jo rankas ir kojas varžo grandiniai, nugara linksta nuo sunkaus spaudimo, bet jis kenčia ir tyli.

Žmogau — darbininke!

Argi tau negali buti pavasaris kartu su visa gamta? Argi tu negali nutrenkti tų grandinių, kurie tave varžo ir nublokšti tos naštos, kuri tave slegia?

Sušuk žodį: „galiu!“

Trenk salin savo grandinius ir buk laisvas!

Juk truksta ir krinta grandiniai nuo tų, kurie pasiryžta, kurie siekia laisves. Siek ir tu!

Tik tu išdrįsk buti laisvas pilietis, o ne pavergtas, kalinys, ir busi. Nutrauk savo retežius, kurie tavo varžo ir laiko biaurioj vergijoj!

Nelauk, pakol tavo jegas parazitai baigs isčiulpti ir nemanyk, kad kokia nors visagale ranka tave išvaduos

Ne!

Tik tavyje yra visa jega. Tik tavo pusletos rankos gali nutrenkti tave varžančius grandinius!

Darbininke, valstieti!

Ne valandeles negaišdamas ruoškis!

Jau gal greit tavo ausys isgirs trimito balsą, tai bus ženklas, kad tave šaukia į kovą už laisvę, už teises, už žmoniškesnį gyvenimą.

Darbininke!

Išgirdęs trimito balsą, imk įnagį į rankas, kurk žaizdrą ir savo grandinius kapok į trupinius!

Stodamas kovon atmink, kad ne tas laimėja kovą, kuris gerai ginkluotas, bet tas, kuris dvasioj tvirtas!

O. Janulis.

Biržu padangėj.

Musų krašte fašistai baisiai pradejo dukti. Paskutiniuoju laiku Biržuose ir apylinkej smarkiai siaučia fašistinis teroras: kratos, areštai, tardymai. Apipuole biržiečius ir be paliovos kankina it maras. Diena iš dienos laukiam didesnių įvykių ir dar smarkesnio, baisesnio fašistinio!—smetonines spalvos slibino. Bet visam kam esame pasiruosę ir sukilimo valandai atejus tinkamai su tais niekšais atsiskaitysim nesigailedami net savo gyvybes prarasti.

Balandžio m. is 3 į 4 naktį, Biržuose ir apylinkej buvo kratos ir areštai, apart kitų suimti dar ir šie piliečiai:

Papilio apylinkej suimtas žinomas poetas stud. *Kazys Jakubenas*.

Jakubiškių kalme suimtas studentas *Adomas Dagys*.

Pasvaly suimtas biržietis *Juozas Plačiakis*.

Pas visus aukščiau minetus asmenis padarytos smulkios kratos. Areštuotieji visi išgabenti Panevežio žvalgybos „lizdan“.

Tą pat naktį Biržuose baisiai duko žvalgybos kadras su šunsnukiu Vaisnora priešaky. Smulkiai iškresti visų kairesnių pažiurų piliečių butai, tarp jų ir mokytojo V. Didžiulio, bet pas visus įtariamo nieko nerasta. Mokytojų Profesines sąjungos knygynas „Aušra“ buvo apsuptas girtų snipų ir saugomas visą naktį.

Sviliai. Čia pažangesnių, kairesnių žmonių tarpe veikia snipų trejuke, kuria sudarlo šie šunes: *Klusis* (raudonbarzdis), *Ernestas Vadluga* ir Šalnių k. *Jurgis Januškevičius*.

Kovo m. 31 d. is Vabalninko atjojęs girtas policininkas areštavo ir išsivare pil. *Ernestą Valecką*, kuris šnipo Januskevičiaus buvo išprovokuotas. Namie liko tik sena jo motina. Kruvinieji budeliai išpleše senutei vienintelį sunų.

Draugai neduokime kulkom rudyti!

Tauniunų ir *Iškonių* kalmuose, š. m. kovo men. is 16 į 17 d. buvo iškeltos ugningai raudonos veliavos su obalsiais: *„Visi sukilkim ir verskim Smetonos sostą!“*

Rytą, žmones stebėdami plevesuojančias veliavas,

graibste iškabinėtą „Pirmyn“ ir atsisaukimus rinko. O žvalgyba baisiai nerimaudama, kad neužilgo gali ateiti „striukė“, ieškojo „kaltininkų“, bet nieko nerado.

Nors juoda reakcinga naktis laiko apgaubusi, kaip musų padangę, taip ir visą Lietuvą, nors visur tik paniurę kalėjimai riokso ir šnipai išskėstais nagais ieško sau aukų, bet draugai nenusimena, nenuleidžia rankų net sunkiausiose valandose; su karštu upu ir drąsa dirba kilnų revoliucinį darbą: judriai platina revoliucinę spaudą, kuria slaptas kuopeles, į kurias sutraukia darbininkus ir valstiečius, žodžiu, pagreitintu tempu skina kelią demokratinei santvarkai Lietuvoj įgyvendinti.

Biržai. Geidžiunų k. seniunijos badaujanciai biednuomenei, Biržų viršaitis atsiunte susmirdusių strimelių. Padalinus, išejo kiekvienam po pusantros strimales dviem savaitem. Vadinasi, eskit nususeliai ir nekelkit buntų pries „tautininkišką vyriausybę“, o jei ne klausysit, tai ir to negausit!

Dekui už fašistinę „locką“.

Tai sitaip fasistai rupinas ir selpia badaujančią biednuomenę.

Sunki buvo žiema, bet ir pavasaris nelinksmai prasišiepe, nes biednuomene issiryžus velka bado ir vergoves naštą, laukdama su auštančio pavasario viltimis darbo, duonos ir laisves. Bet iš niekur nematydama pagalbos, pradeda suprasti, kad fašistine valdžia neduos nei darbo, nei duonos nei laisves ir atvirai jau sako, kad „iš velnio išganimo negausim“!

Biržai. Biržų pašto įstaigoj veikia laiškų cenzuravimo laboratorija, kurios vedeju yra pašto viršininkas fašistas *Plepys*. Žvalgybos „komisaras“ K. Vaišnora, pristato Plepiui įtariamų piliečių adresų sąrašus ir sulig tų sąrašų tas tautininkų šuva surenka laiškus ir drauge su žvalgybininku juos percenzuruoja.

Esamomis žiniomis ir kituose paštu se laiškus įtariamų piliecių žvalgyba cenzuruoja, todel draugams patariama kuodaugiausia atsargumo.

Papilys. Čia buviešpataudamas uolus fasistinis šua polic *J. Vasiliauskas* peršove Einorių dvaro gyventoją pil. Lisinską. Už tą „ditvyrišką“ žygį Smetona Vasiliauską tuoj pagloste ir . sa, gerutis, gausi gerą „nagradą“. Ir štai šis fasistinis šua Vasilauskas gavo Viekšnių (Mažeikių apskr.) nuovados viršininko vietą. Jei Vasilauskui užeis „ukvata“ pakilti tarnyboj, nudes dar keletą piliečių ir gaus apskrities viršininko vietą!

Tik tokiais darbais fašistiniai šunes ir iškyla į aukstas vietas.

Biržai. Oras kas kart darosi tvankesnis. Gegužes Pirmąją ruošiames iškilmingai švęsti, bet laukiam ir masinių areštu. Žvalgyba nesnaudžia: įsake policijai, šauliams, šnipams, prieš Gegužes Pirmąją, naktimis saugoti vieškelius, kelius ir šiaip jau viešas vietas. Šnipai gerai apginkluoti. Mes irgi pasistengsime kuo galėdami pasirodyti ir tuos „prietelius“ pavaišinti.

Draugai, tik dar labiau suglauskim eiles, dar smarkiau kirskim revoliucinį barą! Bukime viskam pasiruošę! *Rytų pasvaiste*.

Laiškas iš kariuomenės.

(1 p. D. L. K Gedimino pulko).

Tur but dar niekuomet nebuvo taip blauru tarnauti Lietuvos kariuomenej kaip dabar. Iš pat pirmų dienų kuomet tik jaunuoliui užvelka karišką mundierių, tuoj jį paverčia tikru vergu. Jam uždeda ištisą eilę visokių viršininkų, o tie viršininkai daro su kareiviu ką tik nori: gali jį kamuoti, bausti, išjuokti, mušti ir t. t. Lietuvos kariuomenej įgavo pilietines teises sekantys kareivių kankinimo budai:

Skyrininkas darydamas savo skyriaus kareiviams „gimnastikos“ pratimus, suguldo kniupsčius kareivius ant žemes, o jų kojas liepia sukelti ant suolo, kareiviai privalo po kamandai ant rankų kilnotis ir leistis žemyn. Taip „gimnastikuojama“ ištisą valandą be jokio poilsio. Silpnesnieji pavargsta ir nebegali pasikelti. Tuomet skyrininkas pasikviecia puskarininkus, kurie nusilpusius muša diržais. Jeigu skyrininkas, ant kai kurio nusilpusio kareivio turi piktumą, tai paima durtuvą arba kastuvelį ir kiek tik turedamas vieko tvoja kareiviui per ištempta užpakalį, kareivis is dideli skausmo pašoksta aukštyn, o puskarininkams tas sudaro gardaus juoko. 1 p. pulke kareivius visuomet baudžia po sunkiu šautuvu ir jei kareivis gavęs 2 valandi po šautuvu nepaperka dežuruojancio puskarininko, tai vietoj 2 valandu gauna atstoveti dvigubai, ar trigubai. Kariškas statutas rodo, kad viršila neturi teises bausti daugiau kaip 1 val. po lengvu šautuvu, o baudžia visuomet 2 val. po sunkiu. Po vakariniam patikrinimui kareiviams sugulus, kuopos dežuras iki pusiaunakčio neduoda ramumo laikas nuo laiko komanduodamas: „pozicija po narais“. Sulig tos komandos kareiviai turi keltis, lysti po narais ir vel lysti iš po narų atsigulti lovon. Po kiek laiko vel komanda ir vel kareiviai lenda po narais. „Snukių“ daužymas kariuomenej tai paprasčiausis dalykas ir niekam negali pasiskųsti. O buvo net ir toks atsitikimas: kareiviui Pr. puskarininkas sudrože per veidą. Kareivis pasiskunde viršilai, bet viršila, vieton nubausti museiką, nubaude sumuštąjį 2 val. po šautuvu, o mušeiką paskyre dežuruoti. Tai sumuštajam vietoj 2 val. teko atstoveti po šautuvu 10 val. Tai tiek del kankinimų.

Užlaikymas kareivių labai blogas. Beveik visi apsioti gyvio (utelių) nes baltinius maino karta į 2 savaiti. Valgis taip pat blogas. Dienai duoda 1 kg. duonos, iš ryto — 2 puoduku juodos kavos, pietums 100 gr. truputį apvirtos mesos jautienos (priklauso 260 gr.); tris samčius pasmirdusių kopustų ir vieną samti koses. Vakarienei duoda sriubos iš miltų, tokios kaip kaime veršiukus girdo. Tai ir visas Lietuvos kareivio maisto dienos davinys.

Kareiviai labai jaučiasi nepatenkinti del fasistų įvestos kariuomenej kietos drausmes, kai ta „drausmė“ jau yra išvirtusi į viršininkų sauvaliavimus, kuriems duota teise su kareiviais elgtis kaip kam tinka. Visi laukia progos, kad kaip nors atsikratyti tokio žiauraus režimo. 1 pulke keleta kartų buvo išplatinta Lietuvos s. d. emigrantų užsieni leidžiama literatura. Tokiuose atsitikimuose vadai visuomet kimba prie pažangesniųjų kareivių, bet nieko neišgavę, imasi priemonių dar žiauriau kankinti kareivius.

Šitokios liudnos Lietuvos kareivio gyvenimo aplinkybes vercia kiekvieną susiprasti ir griebtis griežčiausių priemonių, nuversti tirono Voldemaro ir jo šaikos valdžią ir pašalinti tą blaurų režimą. Tik įvedus Lietuvoj teisetą demokratinę tvarką palengvėtų ir kareivių gyvenimas. Laisvai atsikvepti galima butų tik laisvoj demokratinej Lietuvoj. Visos kareivių simpatijos, socialdemokratų pusėj, visi tiki, kad atsistojus socialdemokratams valstybes priesaky palegvetų kareivių gyvenimas ir fašistais skriaudžiamų ir niekinamų, jų likusių namie tevų ir brolių.

1 p. Kareivis.

Perskaitęs „Pirmyn“ duok kitam.

Muša šnipus.

Kalvarija. Kaip praneša Lietuvos laikraščiai (kriminales policijos žinios) nakty balandžio 12—13. Reketijos k., Liubavo valsčiuje užmuštas žinomas šnipas *Žilionis*, kurs prisidengdamas pasienio policijos viršininko činu vare plačiai šnipavimo darbą: gaude priešfašistine literaturą, terorizuodavo ir įskųsdavo ramius piliečius ir t. t. Pagaliau isvesti kaimiečiai iš kantrybes įvele jam per langą dvi bombas nuo kurių jisai amžinai nustojo buti šnipu.

Kelioms dienoms praėjus ir pas mumis Kalvarijoj atsitiko panašus įvykis. Tik apie tai žvalgyba tyli. Prieš kelias savaites į nustumto šnipų viršininko Jakučio vietą atkele pagarsejusį žmonių kankinimais Vilkavišky šnipą *Barniškį*, kuris prisieke išnaikinti visas šlaptas priešfašistines organizacijas musų apylinkeje ir uždaryti kelius platinimui revoliucines spaudos. Begaudant nepatikimus Smetonos - Voldemaro valdžiai žmones gatvėje revolverio šuviais buvo pavaišintas, nuo kurių dabar laižosi Mariampoles ligoninej. Tą naktį ir per keliai dienas išsigandusi policija landžiojo visur ieškodama kaltininkų, bet iki šiam laikui nesužinojo ir nerado. Dabar Kalvarijoj įvestas apgulos stovis, po 7 val. vak. uždraustas visokis judejimas, dokumentus tikrina kiekviename žingsny ir t. t. Bet nieks negelbsti literaturą gauname ir toliau gi su šnipais kurie liko ar atvyks nauji-apsidirbsime.

Kalvarijos Mikas.

Kaunas. Balandžio 22 d. Kaune pastebejome didelį sujudimą. Skaitlingi policijos buriai gatvese ir šnipų gaujos padidinta žymiai Policijos veiduose matesi išgąstis. Žvalgybininkai gatvese nurodydavo jiems įtartinus piliečius policininkams ir šie jau sulaikydavo. Tai nebuvo paprastas „mandagus" piliečio asmenybes patikinimas, bet gaudymas teroristų, kuriuos šnipai įžiuredavo beveik kiekviename gatves praeivyje. Policininkas atstato ginklą prieš įsivaizduojamą, teroristą (aišku, neidamas artin) ir rekia: rankas aukstyn! Tik pakelus rankas į viršų policininkas pirm apčiupinejęs kišenius tikrina dokumentus. Keistas buvo reginys kuomet matesi gatvese, tai šen, tai ten piliečiai su pekeltom į viršų rankom, gi aplink grupe policininkų „čiupinejanti" jų kišenius.

Veliau nuo pažįstamo policininko sužinojau, kad priežastis tos baimes yra suemimas Šiauliuose keturių liaudininkų su bombomis ir revolveriais. Dabar policininkai gatvese vaikščioja po keturis gi šnipų apie Voldemaro, Smetonos butus ir fašistines ministerijas net knibžda. Bijosi nieksai. Juoda sąžine neduodą jiems ramumo.

Perkunas.

Varena. Pas mumis beveik neliko nei vieno jauno vyro išskiriant porą snipukų. Žvalgyba isgaude. Vieni už rugsėjo men 1927 m. Sukilima nuteisti katorgon, kiti Varniuose, gi dalis pasislepe nuo budelių ir gyvena Vilniaus kraste. Pereitą sąvaitę vėl dare kratas ir areštus. Neturedami ką imti, areštavo kelis vaikus po 16—17 metų iš kurių Zigmas Jokelevičius iš dabokles pabego ir kaip girdejau randasi Vilniaus krašte.

Antanas Kaleda.

Saločiai. Pernai, pries atidengiant paminklą žuvusiems kare, krikdemų klapčiukai—mokyt. *Morkvenas* ir valkata *Bajarskis* dirbo išsijuosę drauge su Saločiu klebonu Stanbergu, kad tik butų iskilmingiau. Bet prieš pat iškilmes Morkvėnas su Bajarskiu aprokavę, kad geriau buti fašistais negu krikdemais įstojo į tautininkų partiją. Klebonas Stanbergas, žinoma, labai užsirustino ir pradejo juos visur viešai kolioti. Bet Morkvenas primine klebonui: gaspadinę, elgetos 60 litų ir ukininko M. prisiųstus klebono vardu iš Amerikos 1000 dolerių, ir juodasis apaštalas nutilo. Toliau viskas ėjo kaip pamuilinta.

Laike iškilmių, Saločių mokykloj buvo išgerta apsčiai „valstybines", II karo apygardoś viršininkas pasake „griaudų" fašistinį pamokslą, primindamas, kad Morkvėnas ir Bajarskis, kaipo veiklus „šauliai" busią pristatyti Antanui, apdovanojimui „ordenu". Bet ordeno „kavalieriai" (šunes) esą turį dirbti tevynes labui „tyliai", „nematomai".

Po to ir prasidejo tylus, nematomas „darbas". Morkvenas su Bajarskiu emesi organizuoti iš visokių latrų, mušeikų, vagišių ir kitokių nakties paukščių „nematomąją gvardiją. Pirmieji kandidatai į „gvardiją" buvo įtraukti Saločių m. broliai Balčiunai (vienas Balčiunas dabar išsiųstas į Tauragę kaipo „darbininkas", gauna iš žvalgybos 125 litus į men.) ir Kubiliunų kaimo žinomas mušeika Trakimas. Tačiau „tylus" darbas neilgai ejo. Morkvenas paraše žvalgybai laiką, kad gavęs nuo savo agento Trakimo „žinių" jog pil. J. U. ir A. L. platina nelegalę literaturą. Prasidejo nieku neužmaskuotas sekimas. O čia kaip tycia, naktį iš 3 į 4 balandžio Buiviškių ir Kubiliunų kaimuose pasklydo plačiai priešfašistiniai atsišaukimai. Žmones skaito, aiškiną vieni kitiems, dalinasi. Pakliuvo kelios dešimtis egz. ir į Saločius. Gavo ir Morvenas su Bajarsku po 1 egz., kilo tikras sąmišys: prasidejo vietos žmonių tardymas. Morkvenas sužinojęs kad atsišaukimai paeina iš Buiviškių kaimo, nudume ten jų rinkti, bet vietos gyventojai jau buvo surinkę.

Iškretęs keletą kaimo gyventojų ir radęs 5 egz. atsišaukimų, susilęs nusidangino į Saločius. Saločiuose sutikęs eil. policininką tuojau įsake areštuoti J. U. ir A L., bet policininkas atsisake. Tuomet nubegęs į paštą skambina telefonu į Biržus žvalgybos „komisarui" Vaisnorai, kad pil. J. U. ir A. L. reikia butinai suimti, nes medžiaga esanti surinkta Po to nubegęs pas Bajarskį pasidžiauge, kad už pasidarbavimą „tevynės labui ' butinai gausiąs iš Smetonos ordeną. Bet, vargsas šunelis, visai tur but nepagalvojo koks „ordenas" iš tikrųjų jam jau paskirtas!

Šunes, kurie laksto be antsunku ir drasko žmones yra šaudomi. Tatai pravartu atsiminti. *O. J.*

Saločiai. Musų apylinkej vaikštineja žvalgybos šua Karosas. Prasineja nakvynes, arba kokiais nors kitais apsimetimais užeina pas vietos gyventojus „žinių" pasirinkti

Patartume su nepažįstamais buti atsargiems.

J. A.

Fašistinis „teismas".

Šiaulių s. d. kalejime posedžiauja organizuotų banditų šutve vadinama „kariuomenės teismu". Tas „teismas" šiuo kartu yra pasiemęs rašyti savo „nusprendimą" Tauragės darbininkams ir valstiečiams, kurie norejo atstatyti Lietuvoj demokratinę santvarką. Tokie „teismai" dabar Lietuvoj ne naujiena: daug jau Lietuvos piliečių tų teismų „nusprendimais" sušaudyta, daug kalejimuose puna Šiuo kartu vienu užsimojimu užgriebė 58 piliečius, kurius matomai rengiasi ilgiems metams uždaryti į kalejimus. Bet mums rodos, kad tie vyrai apsigaus: ateis laikas kuomet tie „teisejai" savo „sprendimus", dabar taikomus Lietuvos liaudžiai, patys turės suvirškinti.

P.

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas

Spaustuve „ZORZA", Vilniuje.